

ните отци върху стените на бемата, и редицата от ангели дяконали във втория релефен дяконски дрехи, изобразени в абсидата. Те са разположени по трима от двете страни, застъпени с лека крачка към изток. Стъпват върху тъмночервен „под“, като зад тях фонът е прераден от розова стена с богата архитектурна украса. Стените им са бели, с охови и керемиденочервени сенки и по-тъмен бордюр в долната част. Кривата имат червено-кафяви и сиво-бели пера. Фигурите са високи, източени, леко прилекнали, с малки, внимателно моделирани глави. Главите, тяхната форма, моделировката и овалът на лицата, а и общите пропорции на целите фигури върху много се доближават до тези от параклиса на Хрелювата кула и споменатите стенописи от Мистра и заедно с редицата от ангели, участващи в „Божествената литургия“, които не са характерни за XII в., налагат представянето на ранните стенописи в църквата „Св. Димитър“ във втората половина на XIV в.²²⁰ Видът и украсата на стената от фона, линираните с охови черти свитъци на църковните отци, двойният контур на омофорите и наклон на фигурите им се срещат в група паметници от втората половина на века, разглеждани от В. Джурич, които се намират в дипоза на Охридската архиепископия. Това са стенописите в църквите „Св. Богородица“ на о-в Мали град в Преспанското езеро от 1368 г., „Св. Атанасий“ в Костур (1384–1385), „Христос Зодотос“ (Животодавец) в Боре (Емפורиум, Агания) от 1390 г. и „Св. Атанасий“ в с. Калища на Охридското езеро (от около 1400 г.).²²¹ Обединяват ги освен изборените от нас стенописи и редица еднакви иконографски схеми, както и украсата на стената от фона в някои сцени. Както предположа В. Джурич, майсторите от това ателие са имали солянски образци и вероятно и подготовка. От XIV в. датира и паралелите на орнаменталните мотиви в църквата „Св. Димитър“²²².

През XIV в. се срещат все по-често малки еднокобани църкви предимно с тробичен план. Новата архитектурна форма и намаленото пространство са наложили редуциране и прекрояване на декоративната система. Поради липсата на купол различните образи на Христос заемат зенита на свода. Пропорциите, в две редици по склоновете на свода, фланкират тези изобразения. Под тях се разполагат сцените от евангелиския цикъл, докато образите на светци в бюст от втория релефен дяконски и на оттарната ни. Липсата на странични оттарни помещения води до редуциране и на оттарната украса. В абсидната конха е представена Богородица Оранта в бюст от типа Ширшав небес (Платитера) с детето Исус в медальон пред гърдите. Отпаднала е обширната стена на „Причастие“, Протезисът е заменен от ниша, в която се приготвят Светите дарове за литургията. В нея най-често се изобразява „Христос в проба“ („Липта“), а до нея или над нея – дякон Стефан.

Стенописите в малките еднокобани църкви при селата Беренде и Калотина в Западна България са работени вероятно от местни майстори, учили в близките западни области. Те продължават в известен смисъл линиите на църквите в Долна Каменица и Станичене, но с относително понижено художествено качество. По-добре запазени са стенописите на църквата „Св. Петър“ при Беренде²²³. Върху върхната западна стена на църквата е имало изобразение на български цар с надпис: *iwamъ asъbъ къ Ха въ . вѣсѣрѣнь цр . н самѣръжѣцъ (вѣсѣмъ) вѣрѣ (ромъ)*, което дава основание на някои автори да датират живописа от XIII в.²²⁴ С разкриването на стенописите в църквата „Св. Никола“ при с. Станичене, където в 1331–1332 г. цар Иван-Александър е наречен „Иван Асен“, се доказва, че датировката от XIV в., която отговаря на стенописите особено на стенописите, е напълно правомерна²²⁵. Сред правите светци от първия релефен дяконски дрехи има някои хубави изобразения, като например тези на св. Теодор Стратилат, св. Димитър или дякон Роман. Латронът на храма, апостол Петър, е поставен в бюст на стената непосредствено пред оттарната прерада отоман, както в църквата в Писача (Македония)²²⁶. За отбелязване е изобразението на Христос „Недремано око“ вдясно от абсидата²²⁷. На страницата на входната врата е бил изобразен св. Алексис, „человек Божий“, чийто мошис се палят в Рим. В горните части на стените